

Фоміна Тетяна Григорівна, доцент кафедри кримінального процесу та організації досудового слідства факультету № 1 Харківського національного університету внутрішніх справ, кандидат юридичних наук

ПІДСТАВИ ЗАТРИМАННЯ ОСОБИ, ЯКА ВЧИНИЛА КРИМІНАЛЬНЕ ПРАВОПОРУШЕННЯ ЗА МЕЖАМИ УКРАЇНИ

Статтею 582 КПК України визначено особливості затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України. Слід зазначити, що таке затримання здійснюється на території України, тому необхідно враховувати принцип дії КПК в просторі (ст. 4 КПК України), яким встановлено, що кримінальне провадження на території України здійснюється з підстав та в порядку, передбачених КПК України, незалежно від місця вчинення кримінального правопорушення. Крім того, у ч. 1 ст. 582 КПК України встановлено, що затримання на території України особи, яка розшукується іноземною державою у зв'язку з учиненням кримінального правопорушення, здійснюється уповноваженою службовою особою.

Проблемним питанням є визначення підстав затримання особи, яка розшукується компетентними органами іноземних держав. Стаття 208 КПК України містить випадки, за наявності яких можливо затримати особу, підозрювану у вчиненні злочину. Проте, вони пов'язані із моментом вчинення злочину (якщо особу застали під час вчинення злочину або замаху на його вчинення або якщо безпосередньо після вчинення злочину очевидець, в тому числі потерпілий, або сукупність очевидних ознак на тілі, одязі чи місці події вказують на те, що саме ця особа щойно вчинила злочин) або є обґрунтовані підстави вважати, що можлива втеча з метою ухилення від кримінальної відповідальності особи, підозрюваної у вчиненні тяжкого або особливо тяжкого корупційного злочину, віднесеного законом до підслідності Національного антикорупційного бюро України.

Виникає питання: з яких підстав, у яких випадках можливо затримати особу, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України? Такого випадку як розшук особи іноземною державою в КПК України не передбачено. Крім того, підставою для затримання (арешту) особи повинно бути судове рішення держави, якою розшукується особа. У КПК України про це не зазначено.

За дослідженням, під час затримання особи в порядку ст. 582 КПК України уповноважені особи посилаються на повідомлення Укрбюро Інтерпол Національної поліції України. На сьогодні банки даних Інтерполу можна розглядати як глобальний інструмент з протидії злочинності, зокрема, для попередження, розкриття та розслідування злочинів, розшуку осіб (підозрюваних, обвинувачених, підсудних, засуджених, безвісно відсутніх), автотранспорту, речей та предметів, ідентифікації осіб (які не можуть повідомити про себе ніяких відомостей, у т.ч. хворих та дітей, невідомих трупів) тощо. Однією з ключових функцій Генерального секретаріату Інтерполу є створення та забезпечення функціонування міжнародних банків даних інформації криміналістичного та розшукового характеру. На сьогодні, в Інтерполі міститься декілька форм спеціальної інформації, однією з яких є банк даних «Особа». Банк даних «Особа» або повідомлення з червоним кутком містить опис зовнішності, фотографії, відбитки пальців, номери паспорту та інших документів розшукуваної особи, юридичну інформацію – злочин, у скоєнні якого підозрюється особа, якими статтями кримінального закону передбачено це діяння, яке покарання застосовується за вчинення таких злочинів, посилання на реквізити судового рішення, яким було встановлено міру запобіжного заходу, ймовірні країни перебування.

Слід наголосити, що повідомлення Інтерполу з червоним кутком (банк даних «Особа») саме по собі не є підставою для затримання, але публікується на підставі судового рішення держави, якою розшукується особа (зокрема, ордеру на арешт). У зв'язку з тим, вважаємо, що підставою для здійснення затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України, в порядку ст. 582 КПК України є наявність процесуального документу про обрання щодо такої особи запобіжного заходу компетентним органом іноземної держави або іншого розпорядження, яке має таку ж силу і видане відповідно до процедури, передбаченої законодавством іноземної держави (наприклад, Європейський ордер, або превентивний арешт за законодавством Республіки Молдова).

У зв'язку з викладеним, на нашу думку, у ч. 1 ст. 582 КПК України необхідно визначити підставу затримання особи, яка вчинила кримінальне правопорушення за межами України як обрання щодо неї запобіжного заходу компетентним органом іноземної держави. Вважаємо, що таке доповнення положень чинного процесуального законодавства дозволить уникнути ті труднощі, з якими стикаються практичні працівники при затриманні особи, яка розшукується іноземною державою у зв'язку із вчиненням кримінального правопорушення.